

Presentació: l'educació a l'època de la transició a la democràcia

Introduction: education in the era of the transition to democracy

Alejandro Mayordomo
alejandro.mayordomo@uv.es
Universitat de València (Espanya)

Data de recepció de l'original: setembre del 2011

Data d'acceptació: octubre del 2011

El temps de la transició a la democràcia és, sens dubte, un moment de la nostra història educativa de gran importància i interès. La seva significació, la seva peculiaritat, la seva proximitat, la seva influència directa i pròxima respecte a la configuració i caràcter del nostre sistema educatiu actual, són aspectes, entre d'altres, que justifiquen la nostra primera afirmació.

Ja contem amb alguns estudis sobre aquest període, però la seva complexitat i l'ampli camp de matèries i perspectives que desenvolupa demanda encara més clarificacions, i això és un motiu destacat perquè la revista *Educació i Història* hagi volgut també contribuir al coneixement del tema amb les noves lectures i anàlisis que en aquest número es recullen: diferents estudis des de diferents òptiques i perspectives, que deixen veure —pensant històricament— idees, orientacions, inquietuds, esforços, projectes d'aquests anys decisius. Vaig creure interessant aquest enfocament, i per això li vaig comentar als directors de la revista la conveniència de recaptar, amb la finalitat de que ens ajudessin a aquesta tasca, alguns excel·lents professionals d'àrees acadèmiques molt pròximes. Gràcies a tots ells, companys i amics, que amb tanta disponibilitat van acceptar de seguida el propòsit i el treball.

Intentem, doncs, que aquestes mirades ajudin a fer més visibles actors, a precisar idearis, a observar estratègies concretes i a descobrir o recordar desenvolupaments de la professionalitat pedagògica. Tot en un temps de consens i vot estratègic, però també de marcades preferències polítiques, de seriosa contraposició fonamental que comporta –com podem veure– avanços graduals i frens reiterats, canvis importants però també continuïtats manifestes.

Els resums presentats pels propis autors defineixen bé els objectius i continguts de cada aportació. No obstant això vull assenyalar alguna cosa sobre cadascuna d'elles; així, en primer lloc, m'interessa anotar el suggeridor estudi del professor Colom que, des d'un enfocament de sociologia crítica i de teoria de les ideologies, observa amb atenció la trobada o articulació entre aquestes últimes durant aquells anys de transició o de cruïlla, repassant els factors que concorren –en positiu i negatiu– a la construcció d'altres concepcions pedagògiques, d'altres compromisos per a la Teoria educativa, d'una pedagogia crítica, comunicativa, participativa, contextualitzada, transformadora. La mirada d'un especialista en Teoria de l'Educació, però, com sempre, enriquida pel seu interès i coneixement de l'històric pot obrir, sens dubte, l'orientació cap a renovades adreces de treball.

També ens ajuda, a conèixer i pensar, l'estudi del professor Caride tot un testimoniatge en aquest camp professional de la socio-educació; el seu escrit incideix en aquesta doble mirada que hem pretès estimular, recordant reflexivament passos d'aquesta història que va conduir a la Pedagogia i l'Educació social des d'aquells inicials temps de coratge, als de reculada «larga noite de pedra», «d'ostentació usurpadora», com ell els anomena. Després d'aquest camí, l'autor ens fa veure la Transició democràtica com l'oportunitat d'obertura de nous escenaris i reptes que posen a aquest àmbit del pedagògic en la necessitat d'autotransformar-se, de produir canvis científico-disciplinars... i de sumar els seus sabers a la il·lusió d'aquell temps.

I llegint la contribució del professor Beltrán ens trobem altra vegada amb aquesta pretesa lectura històrica des d'altra àrea de coneixement, ara ens ho permet la col·laboració d'un reconegut especialista en Organització Escolar. El seu estudi ens conduïx resumida, però molt reflexivament, pel procés generat per noves demandes socials i noves pràctiques educatives institucionals: les unes i les altres incidiran en l'estructura de l'organització escolar intentant fer possible reinventar, redefinir (també el professionalisme), donar resposta per a un nou temps. I ens suggereix altres aspectes, com el pas del protagonisme de la Didàctica al del Currículum i els problemes sobre quan comença realment

la transició educativa...o sobre els assoliments reals aconseguits pel que fa a una autèntica modernització de valors, actituds o formes participatives.

Per la seva part el professor Hernández Díaz ens ofereix una interessant perspectiva sobre un aspecte no molt conegut de la història dels moviments de renovació pedagògica, centrada en una lectura contextualitzada delencontre entre eixes dinàmiques ja existents i la primera política educativa socialista del Ministre José María Maravall. Una lectura que ens permet entreveure importants problemes i significats, sempre en la consideració no sols d'una reforma tècnica de l'educació sinó en el seu paper de completa alternativa sociopolítica i democratitzadora. Una mostra més del sentit de la Transició que hem tractat de constatar.

En el capítol que jo mateix he preparat intento sistematitzar de forma també genèrica els aspectes essencials des dels quals l'educació va concórrer al procés democratitzador de la societat, la política i la institució escolar, revelant el sentit dels seus principis i iniciatives davant els reptes històrics de la llibertat política i la justícia social en aquella hora decisiva.

Completen el monogràfic els treballs dels professors Salomó Marquès, Josep Lluís Oliver i Javier Bascuñan amb tres mirades molt personals –des de/a Catalunya, les Balers i el País Valencià– al desenvolupament de realitats concretes de l'escola i de l'educació social, relats i reflexions que s'han fet contant amb la referència a històries viscudes d'algunes interessants experiències d'aquest temps de recerca i assaig d'alternatives. Memòria i Història.